

RENATE PAJUSALU & KARL PAJUSALU
TARTU TARTU

Hyvin hästi Lähivormide korpuspõhine võrdlus¹

1. Sissejuhatus

Eesti ja soome keele võrdleval uurimisel on pikk ajalugu. Kahe sugulaskeele õppimine ja kasutamine on olnud loomulik keeleteadlastele ning muilegi kultuuri- ja keelesilla ehitajatele juba paarsada aastat. Läänemeresoome keelte ajalooline uurimine ei ole kunagi saanud ega saa ka tulevikus läbi ilma nende tänapäevaste kujude uurimiseta. Heaks näiteks on siin Riho Grünthali teadustööd, mis praeguste läänemeresoome keelte suurepärase tundmise põhjalt teevad olulisi üldistusi diakroonilise arengu kohta (vt nt Grünthal 1998; 2003; 2009). Riho Grünthal on ka öelnud, et kui kõik eesti ja soome keele uurijad tunneksid vastastikku paremini teineteise keelt, oleks kummagi keele käsitlemine palju sügavam.²

Uus periood eesti ja soome keele võrdlemisel algas 1982. aastal, kui hakkas ilmuma väljaanne *Lähivertailuja* = *Lähivõrdlusi*, esialgu üksikogumikena, kuid alates 2010. aastast juba perioodilise ajakirjana (vt ülevaadet Remes 2015; Paunonen 2020). Oluline roll nii eesti-soome kontrastiivseminaride kui ka *Lähivertailuja* = *Lähivõrdlusi* ühe edendajana on olnud ka Riho Grünthalil (vt nt Grünthal & Kasik toim. 1997).

-
1. Täname kahte anonüümset retsensenti põhjalike ja kasulike kommentaaride eest!
 2. Riho Grünthal, isiklik vestlus.
-

Siinses artiklis vaatleme võrdlevalt eesti ja soome keele adverbe *hyvin* ja *hästi*. Peale põgusat sissevaadet nende vormide ajaloolisse tausta teeme seda tänapäevaste keelekorpusete põhjal, kasutades leksikoloogilist tarkvara *Sketch Engine*³. Eesmärgiks on võrrelda neid kahte sõna eesti ja soome keeles ja samal ajal arendada uusi võimalusi kasutades eesti-soome kontrastiivset semantikat.

2. Ühe tüve võrsed: eesti *hästi* ja soome *hyvin*

Läänemeresoome algkeele sõna **hüvä* on soome keeles püsinud peaaegu muutumatu kujul (EVE s.v. *hyvä*), eesti murretes on aga levinud selle lühivormid *hüä*, *hää*, *hea*, *eä*, *ia* jms (EMS s.v. *hea*). Eesti kirjakeelde on jõudnud neist *hea* ja *hää*, mille vahel on püütud valida juba Tapa keelekonverentsil rohkem kui sada aastat tagasi (Raag 2008: 138). Tänapäeva eesti kirjakeeles on kinnistunud keskmurdeline *hea*, kuid selle kõrval on ikka, kuigi harvemini kasutusel laiem murdetausuga *hää*, ka viimane eesti õigekeelsussõnaraamat esitab mõlemad, eelistades siiski vormi *hea* (ÕS 2018 s.v. *hea*, *hää*).

Hea-sõnale vastav viisimäärsõna *hästi* on tuletatud *ä*-lisest tüvest, vormi *heasti* eesti kirjakeel enam ei tunne, ehkki kasutusel on ka verb *heastama*. Wiedemanni sõnaraamatus (1973 [1869]: 81) on 19. sajandi eesti keelest näited *heaste sürem* 'bedeutend grösser', *heaste paluma* 'freundlich, höflichst bitten'. Eesti murretes esineb *hästi* mitmel kujul, nagu *easte*, *iästi*, *iast*, *häste*, *höste* (VMS s.v. *hästi*). Vanemast *hüvä*-tüvest lähtub *üväst* ~ *hüäst*, mis on levinud kirderanniku, ida- ja võru murdealal (VMS s.v. *üväst*). Eesti kirjakeele sõna *hüvasti*, nii nagu seda kasutatakse hüvasti jätmisel, on ilmselt hilisem soome laen, kuigi ka selle kohta on üksikuid näiteid eesti keeleala eri äärtelt (VMS s.v. *üväst*).

Soome murretes on *hüvästi* ~ *hüväste* ~ *hüväst* 'hästi' omane eelkõige idamurdele (SMS s.v. *hüvästi*). Üldlevinud *hästi*-sõna on aga soome keelealal viisiütlev *hyvin*, millel kasutus on samuti mitmekesine (SMS s.v. *hyvin*). Eestis ilmneb *hyvin*-vormist pärit *üvi* ainult idamurdes Kodavere murrakus tähenduses 'parempidi' (VMS s.v. *üvi*; IMS s.v. *üvi*). Mõnevõrra laiemalt on ida- ja lõunaestis murrakutes levinud *üvipidi* 'parempidi' (VMS s.v. *üvipidi*). Ometi on ilmne, et tänapäeva eesti kirjakeele sõna *hästi* esmane vaste on soome *hyvin* ja vastupidi (ESS s.v. *hästi*; SES s.v. *hyvin*), seda vähemalt sõnade põhitähenduses.

3. <<https://www.sketchengine.eu>>

3. *Hästi ja hyvin* polüseemiast

Nii eesti *hästi* kui soome *hyvin* omavad vähemalt kahte kokkulangevat funktsiooni. Põhitähenduses on mõlemad sõnad väga laias mõttes positiivsust väljendavad viisimäärsõnad, mis laiendavad verbi. Eesti keele seletav sõnaraamat (ja samuti ka EKI ühendsõnastik, vt Sõnaveeb) annab *hästi* esimeseks tähenduseks *nii, et millegagi ollakse rohkem kui ainult rahul; omaduste, laadi poolest hinnatavalt, nõuetele täiesti vastavalt* (EKSS s.v. *hästi*). Seega võib positiivsus olla sõltuvalt kontekstist mõistetud väga erinevalt, näiteks *räägitakse ja süüakse hästi* eri mõttes, kuid mõlema juhul on mingi aspekt tegevusest hinnatud heaks. Selles tähenduses on eesti *hästi* ja soome *hyvin* teineteise esimesed tõlkevasted (SES; ESS).

Kattuv on ka soome sõna *hyvin* ja eesti *hästi* intensiivistav funktsioon. Siiski pole siin vastavus sama sümmeetriline kui viisimäärsõnana. Soome *hyvin* esmane tõlkevaste intensiivistajana on hoopis *väga*, teisena esitatakse *õige, hästi* puudub aga hoopiski (SES). Samas on *hästi* kohta EKSS-is osutatud: (*tugevdavalt, millegi määra rõhutavalt:*) *väga, õige, kangesti*. Seega omab eesti *hästi* samuti kui soome *hyvin* intensiivistavat funktsiooni, kuid esineb selles ilmselt harvemini.

Määraadverbid, mille hulka *hästi* ja *hyvin* intensiivistavas tähenduses kuuluvad, on mitmekesine avatud sõnarühm, mis muutub väga kiiresti (Jantunen 2015). Kuigi siin vaadeldavad *hästi* ja *hyvin* on juba kaua aega kasutusel, võib nende kasutuskontekst sõltuda teistest rühma sõnadest. Nii on tänapäeva eesti noortekeeles kõige sagedamad intensiivistajad *nii, väga* ja *suht*, kuid esineb ka *hästi* (Aasa 2023: 41–42). Soome noortepärasest kasutusest võiks näiteks tuua *ihan sairaaan sika siisti; über yppöyksin*, kuid vana *hyvin* on kombinatoorselt vaba intensiivistajana samuti alles (Jantunen 2015: 111–112).

Lisaks on sõnadel *hästi* ja *hyvin* kasutuskontekste, mis täielikult kokku ei lange. Eesti keeles võib *hästi* toimida partiklina eitavates lausetes, nagu näiteks *ma ei tahtnud seda hästi uskuda*. Soome keeles oleks see pigem *en ollut oikein uskoa sitä* (ESS s.v. *hästi*). Ka dialoogipartikli tähenduses *tubli!, olgu!, hea küll!* on *hästi* soome keele vaste pigem *hyvä* kui *hyvin* (ESS).

Siinses artiklis vaatleme adverbide *hästi* ja *hyvin* kaht põhifunktsiooni, mis langevad mõlemas keeles kokku: need on (1) positiivne hinnang tegevusele ja (2) kasutus intensiivistajana. Need tähendused ei ole alati täielikult eristatavad, nagu näeme näidetest (a–c), kus näites *a* on tegemist positiivselt hinnatud tegevusega (selles kontekstis kerguse poolest), näites *c* on *hästi* intensiivistaja tähenduses 'väga' ja näites *b* võib *hästi* olla tõlgendatud nii positiivse hinnanguna kui intensiivistajana (kuigi viimane on ilmselt tõenäolisem).

- a. Tuli *hästi* lahti nii käte kui kausi küljest, nagu tulema peakski.
- b. Reguleeri õhuhahetusklapp *hästi* lahti ehk olenevalt välisõhu temperatuurist asendisse 50–100 (talvine pakane – suvine palavus).
- c. Tee suu *hästi* lahti ja rulli keelt.
(näited korpusest etTenTen17)

4. Kontrastiivne korpusanalüüs Sketch Engine'i abil: *hästi* ja *hyvin* TenTen-korpustes

Üks arenevaid kontrastiivseid uurimissuundi on keelte korpuspõhine võrdlus. Varasemad eesti ja soome keele võrdlused on tihti põhinenud paralleeltekstidel, kus on olnud võimalik vaadelda sama nähtust näiteks originaal- ja tõlketekstides, nagu seda parkümmend aastat tagasi tehti SCLOMB-korpuse põhjal (vt nt Grünthal 1999; Kasik 1999). Keeltevahelisele võrdlusele aitavad kaasa ka õppijakeele korpused, mille põhjal näiteks Jarmo Jantunen (2015) on uurinud soome keele määraadverbide kasutust, mille hulka oma intensiivista-va tähenduse poolest kuulub ka siin vaadeldav *hyvin*.

Selles uurimuses analüüsitav keelematerjal pärineb aga kahest mitteparalleelsest korpusest. Kasutades leksikoloogist tarkvara Sketch Engine on võimalik pärida andmeid eri keeltest, sealhulgas eesti ja soome keelest (vt Sketch Engine'i kasutamise ja TenTen korpuste loomise kohta Kallas & Tuulik & Jürviste 2012; Kallas & Koppel & Tuulik 2015, Koppel & Kallas 2022). Soome keele korpustest on Sketch Engine'i kaudu kättesaadav fiTenTen14 korpus, milles on kokku üle 1,4 miljardi sõne (täpsemalt 1 404 083 812).

TenTen korpused on koostatud eri keeltes sama printsiibi järgi ja ongi muu hulgas mõeldud keeltevaheliseks võrdluseks. Automaatselt on veebist korjatud suur hulk tekste, mida on samade põhimõtete järgi töödeldud ja millele rakenduvad automaatsed konkreetse keele morfoloogilised (ja morfosüntaktilised) analüsaatorid⁴. Number korpuse nimes tähistab selle koostamise aastat, nii on meie poolt kasutatud soome korpus fiTenTen14 koostatud aastal 2014. Eesti keele TenTen korpustest valisime ajaliselt soome omale lähima, mis on koostatud 2017. aastal, kuigi eesti keele korpuseid on Sketch Engine'is oluliselt rohkem. etTenTen17 korpuses on kokku 659 miljonit sõnet (täpsemalt 658 558 136). Seega on meil kasutusel kaks sarnaselt koostatud, mõnevõrra erineva suurusega, kuid siiski väga suurt korpust. fiTenTen14 korpuses esines adverb *hyvin* 2 miljonit korda (2 071 417) üldsagedusega 1221 korda miljoni sõne kohta. etTenTen17 korpuses esines adverb *hästi* 344 tuhat

4. <<https://www.sketchengine.eu/documentation/tenten-corpora/>>

korda (344 210) sagedusega 426 korda miljoni sõne kohta. Seega saab neist andmetest teha juba esimese järelduse, et *hyvin* esineb soomekeelses tekstis oluliselt (umbes kolm korda) sagedamini kui *hästi* eestikeelses tekstis.

Kuna Sketch Engine'i vahendid annavad eesti ja soome keelele erineval määral päringuvõimalusi, vaatleme siinses artiklis täpsemalt eelkõige kahte konteksti, mis on omavahel hästi võrreldavad: *hästi/hyvin* laiendatuna teise adverbiga (*väga hästi, oikein hyvin*) ja *hästi/hyvin* määraadverbina (*hästi palju, hyvin paljon*). Muid tulemusi, mida Sketch Engine adverbide *hästi* ja *hyvin* kohta annab, käsitleme vaid põgusalt.

Allpool esitame tabeli kujul Sketch Engine'i päringutulemused. Kasutasime funktsiooni *Word Sketch*, päringusõnana vastavalt *hyvin* ja *hästi* ning valisime andmetest konstruktsioonid *ADV_modifier* (siit saime konstruktsioonid *ADV + hästi/hyvin*) ja *ADV_modifies* (siit saime konstruktsioonid *hyvin/hästi + ADV*). Mõlema keele konkreetsete sõnaühendid on esitatud sageduse järjekorras, iga sõnaühendi kohta toome ära esinemiste absoluutarvu ja esinemiste arvu miljoni sõne kohta. Tabelitesse on lisatud ka kollokatsiooni tugevuse näitaja (LogDice), mis sõltub nii ühendi enda kui selle osade sagedusest. Seetõttu ei ühti kollokatsiooni tugevuse alusel tehtud järjestus täielikult järjestusega absoluutsageduse alusel.

Kummagi tabeli järel esitame allpool ka näitelause iga sõnaühendi kohta sõnaühendite sageduse järjekorras. Väga suure mahu tõttu ei ole muidugi võimalik läbi vaadata kõikide Sketch Engine'i pakutud esinemuste vastavust otsitud konstruktsioonile, kuid oleme siiski kontrollinud näiteid päris suures mahus ja veendunud, et ülekaalukalt esindavad näited just vaadeldavat konstruktsiooni (kuigi mõni väärtõlgendus võib suures andmemassiivis ette tulla). Kuna mõned sagedased kollokatsioonid ei moodusta tegelikult meie uuritavaid sõnaühendeid, on need loendist välja jäetud ja esitatud pärast tabelit kommentaarides. Näiteks on soome keeles sage kollokatsioon *edelleen hyvin*, kuid see ei moodusta fraasi *ADV + hyvin*, vaid esineb koos muudel, võimalik, et vägagi huvitavatel põhjustel. Selle ja mõnede teiste analoogsete juhtumite käsitus ei mahu siiski sellesse artiklisse. Pärast näidete esitamist arutleme, mida sellest materjalist eesti ja soome keele adverbide *hästi* ja *hyvin* kohta öelda saab.

4.1. Konstruktsioon ADVERB + *hästi/hyvin*

Esimese kollokatsioonipaarina vaatleme konstruktsiooni *ADV + hyvin/hästi*. Selles konstruktsioonis on *hyvin* ja *hästi* positiivse hinnangu rollis. Tabelis 1 on esitatud fiTenTen14 korpuses esinenud konstruktsiooni *ADV + hyvin* ja etTenTen17 korpuses esinenud konstruktsiooni *ADV + hästi* esinemise sagedus ja sõnaühendi kollokatsiooni tugevus.

Tabel 1: ADV + *hästi/hyvin*

	Esinemus korpuses		Tüüplisuse skoor (Log-Dice)		Esinemus korpuses		Tüüplisuse skoor (Log-Dice)
	Arv	Miljoni sõne kohta			Arv	Miljoni sõne kohta	
ADV + hyvin	288 488	170		ADV + hästi	74 285	92	
niin hyvin	49 693	29,3	8,8	väga hästi	38 867	48,1	10,5
yhtä hyvin	35 627	21,0	10,6	päris hästi	6 921	8,6	10,0
oikein hyvin	24 585	14,5	10,3	eriti hästi	4 245	5,3	9,3
erittäin hyvin	24 284	14,3	9,9	üsna hästi	2 425	3,0	8,6
melko hyvin	10 931	6,4	9,1	piisavalt hästi	1 558	1,9	8,6
aivan hyvin	9 225	5,4	8,1	liiga hästi	1 061	1,3	7,1
tarpeeksi hyvin	4 381	2,6	8,4	võimalikult hästi	974	1,2	8,0
näin hyvin	3 768	2,2	7,4	suhteliselt hästi	911	1,1	8,0
hyvin hyvin	3 645	2,15	6,3	täitsa hästi	712	0,9	7,7
noin hyvin	2 901	1,71	7,7	üllatavalt hästi	697	0,9	8,1

Tabelist on välja jäetud sageduste poolest loendisse sobinud kollokatsioonid *muuten hyvin*, *usein hyvin*, *edelleen hyvin*, *yleensä hyvin*, *varmasti hyvin*, mis ei esinda konstruktsiooni ADV + *hyvin*, kuigi näitavad muidugi hästi, millistes kontekstides *hyvin* esineb. Samuti on soome keele osas tabelist välja jäetud ühendid *miten hyvin* ja *kuinka hyvin*. Põhjuseks on see, et eesti loendis ei tule esile *kui hästi*, kuigi see võib esineda nii küsimuse kui kõrvallause alguses. See on tingitud sellest, et *kui* ei ole eesti korpuses liigitatud adverbiks, nagu soome *kuinka* ja *miten*. Eesti keeles esindasid kõik sagedad kombinatsioonid vaadeldavat ADV + *hyvin/hästi* konstruktsiooni.

Näited konstruktsiooniga ADV + *hyvin*

Miksi juuri suomalainen peliteollisuus on menestynyt niin hyvin?

Toivottavasti viihtyvät yhtä hyvin kuin viime talvena.

Kuvaukset ovat sujuneet oikein hyvin ja sadettakaan ei ole kuvauspäivinä juurikaan näkynyt.

Yhteistyö sujui pääosin erittäin hyvin.

Liikenverkosto kattaa melko hyvin koko kaupungin.

Eri tavalla uskovat ihmiset voivat aivan hyvin hiljentyä yhdessä.

Nämä kuitenkin ajavat asiansa tarpeeksi hyvin meikäläisen mielestä.

On se myös kiitos, että elämässani on näin hyvin.

Tästä seurasi hyvin hyvin masentunud olotila!

Ja onnistu noin hyvin näin aloittelijoilta!

Näited konstruktsiooniga ADV + *hästi*

Väljast tulev müra on väga hästi ära summutatud.

Eile veerisime kodus inglise keeles, tuli päris hästi välja.

See paistab eriti hästi silma kevadeti suurvee ajal kui luht vett täis.

Tartus on rünpilvede konvektiivne areng hetkel üsna hästi jälgitav.

Kohapeal esinesime piisavalt hästi, et silma jääda.

See, et sa kirjutad liiga hästi, on tõsi, minu muu mulla on jama.

Tee see võimalikult hästi, ning sa ei tohi nii ehitada, et torn ümber kukub.

Ma tulen pingeolukordades suhteliselt hästi toime aga ma ei taha ise neid esile kutsuda.

Nii palju võin kiirelt öelda, et läks täitsa hästi see eelmine nädal.

Aastapäeva veetmine läks üllatavalt hästi.

Tabel 1 näitab, et soome *hyvin* on sagedam kui eesti *hästi* ka konstruktsioonis ADV + *hyvin/hästi*. Siiski on erinevus selle konstruktsiooni puhul väiksem kui *hyvin* ja *hästi* esinemistel kõigis kontekstides kokku. Lisaks on näha, et sagedaste kollokaatide hulgas on soome keeles kahte tüüpi adverb:

demonstratiivid *niin*, *näin* ja *noin* ning määraadverbid *yhtä*, *oikein*, *erittäin*, *melko*, *aivan*, *tarpeeksi* ja *hyvin* (viimane moodustab kordusstruktuuri *hyvin hyvin*). Eesti *hästi* kümne sagedama konstruktsiooni hulgas on aga ainult määraadverbid, mis esinevad eelkõige intensiivistavas funktsioonis (*väga*, *päris*, *eriti*, *üsna*, *piisavalt*, *liiga*, *võimalikult*, *suhteliselt*, *täitsa*, *üllatavalt*).

Tabelist 1 on ka näha, et soome keelele on väga omane sõnapaar *yhtä hyvin*, mille eesti vaste *sama hästi* loendis ei esildu. Selle põhjuseks on ilmselt see, et Sketch Engine'i kasutatav eesti keele morfoloogiline analüsaator liigitab *sama* pronoomeniks, mitte adverbiks, mistõttu see sagedusloendites esile ei tule. Intensiivistavatest adverbidest on aga soome keeles kõige sagedamad *oikein hyvin* ning *erittäin hyvin* (ligilähedaselt sama sagedusega), eesti keeles *väga hästi*, mis on teistest kollokatsioonipaaridest oluliselt sagedam. Soome keeles polegi selle konstruktsiooni puhul ühtegi sageduselt nii tugevasti esilduvat intensiivistavat adverbki kui eesti *väga*.

Iseloomulik on soome keeles sagedane demonstratiivpronoomeni kasutus adverbki *hyvin* laiendajana. Ülivaldavalt on see *niin*, kuid tabelis 1 on leidnud koha ka *näin* ja *noin*. Konstruktsiooni demonstratiivpronoomeni + *hyvin* sagedus on kokku 33,2 korda miljoni sõne kohta. Ka eesti keeles saab öelda *nii hästi*, kuid meie kasutatud sagedusloendis seda üldse ei ilmne (kuigi *nii* on morfoloogiline analüsaator Sketch Engine'is liigitanud adverbiks). Kümne sagedama järel leiduvad loendis küll demonstratiivi sisaldavad sõnapaarid *niisama hästi* (sagedus 0,32 milj sõne kohta), *niivõrd hästi* (0,31), *niigi hästi* (0,18), *nõnda hästi* (0,08), kuid mitte *nii hästi*.⁵

4.2. *hyvin/hästi* + ADV

Teise kollokatsioonipaarina vaatleme konstruktsiooni *hyvin/hästi* + ADV. Selles konstruktsioonis on *hyvin* ja *hästi* intensiivistavas rollis. Tähtsuse poolest peaksid nad olema sarnased, kuid nagu eespool öeldud, ei esita sõnaraamat *hyvin* vasteks selles tähenduses *hästi* (SES). *hyvin* tundubki intensiivistajana kirjakeelsem kui *hästi*. Tabelis 2 on esitatud fiTenTen14 korpusel esinenud konstruktsiooni *hyvin* + ADV ja etTenTen17 korpusel esinenud konstruktsiooni *hästi* + ADV esinemise sagedus ja sõnaühendi kollokatsiooni tugevus.

Tabelist on välja jäetud soome *hyvin yhteen*, *hyvin myös*, eesti *hästi läbi*, *hästi välja*, *hästi vastu* ja palju muid, kus adverbile *hyvin/hästi* järgneb adverb, mida ei intensiivistata, vaid mis kuulub kokku teise verbiga, moodustades ühendverbi. Eesti keeles oli kombinatsioone *hästi* + ADV, kus *hästi* ei

5. Teist päringumeetodit kasutades on võimalik saada andmed ka *nii hästi* kohta, tänane anonüümset retsensenti selle osutuse eest.

Tabel 2: *hyvin/hästi* + ADV

	Esinemuskorpuses		Tüüplisuse skoor (Log Dice)		Esinemuskorpuses		Tüüplisuse skoor (Log-Dice)
	Arv	Miljonsõne kohta			Arv	Miljonsõne kohta	
hyvin + ADV	260 508	153,5		hästi + ADV	29 762	36,9	
hyvin paljon	21 003	12,4	9,6	hästi palju	4 464	5,5	9,4
hyvin vähän	16 984	10	10,1	hästi kiiresti	493	0,6	8,2
hyvin nopeasti	11 234	6,6	10,1	hästi lühidalt	322	0,4	8,4
hyvin usein	10 019	5,9	9,9	hästi aeglaselt	223	0,3	7,8
hyvin lähellä	7 642	4,5	9,7	hästi vähe	233	0,3	6,8
hyvin harvoin	6 844	4,0	9,6	hästi vaikselt	191	0,2	7,6
hyvin pian	5 954	3,5	9,4	hästi rahulikult	137	0,2	7,1
hyvin pitkälti	5 314	3,1	9,3	hästi kõvasti	143	0,2	7,1
hyvin pitkälle	5 085	3	9,1	hästi natuke	165	0,2	7,0
hyvin todennäköisesti	3 307	1,9	8,6	hästi ruttu	122	0,1	6,8

olnud intensiivistaja, palju rohkem kui vastavaid kombinatsioone soome keeles. Selle põhjuseks võib olla eesti keele ühendverbide rohkus ja teiselt poolt adverb *hästi* mõningane stiililine markeeritus. Tabelist jäid välja ka *hästi kinni* ja *hästi lahti*, mille puhul *hästi* võib olla intensiivistaja, kuid see on vaid harvadel juhtudel nii ja korpuse näiteid läbi vaadates prevaleeris selgelt mitteintensiivistav funktsioon (vt näited a–c eespool). Sõnaveeb annab *hästi* naaber-sõnadeks adverbide hulgas *palju*, *kiiresti*, *vähe*, *aeglaselt*, *lühidalt*, *vaikselt*; mis langeb siinses artiklis kasutatud andmetega kokku.

Näited konstruktsiooniga *hyvin* + ADV

Pidin kirjasta hyvin paljon.

Venäjälle investoidaan itse asiassa hyvin vähän.

Kun elämme täyttää aikaa, se tuntuu kuluvaan hyvin nopeasti.

Kipu jalassa pahenee hyvin usein, kun aivastaa tai yskii.

Ilmaista lounasta ei ole, mutta tämä tarjous on küllä hyvin lähellä sellaista.

Täysin uusia ideota maailmasa syntyy hyvin harvoin.

Tulen takaisin hyvin pian ja palkinto on mukanani.

Ihminen tekee valintoja hyvin pitkälti uskomuksiensa pohjalta.

Tästäkin selviää hyvin pitkälle arkisilla ajatuksilla.

Mutta vauhti lisääntyy joka vuosi, joten hyvin todennäköisestl luku on lopulta tätä suurempi.

Näited konstruktsiooniga *hästi* + ADV

Väga hea on hästi palju värskes õhus viibida, käia saunas higistamas, kasutades kehakoorigaid ja puhastavaid maske ning lubada endale täisväärtuslikku und ja meemassaaži.

Ma kasutaksin juhust, et hästi lühidalt kahte nendest tutvustada.

Teate küll seda tunnet, kui tõusete hästi kiiresti üles ja pilt tahab mustaks minna.

Söö hästi aeglaselt mäludes ning joo peale taimeteed.

Proovi hästi vaikselt ja sujuvalt teiselt kolmandale vahetada.

Sina ise pead käituma hästi rahulikult, sest koer tunnetab sinu olekut, kui tõmbud pingesse, kui mõni koer vastu tuleb.

Laulgu hästi kõvasti - nii kõvasti, et ma oma muremõtteid ei kuuleks.

Otsimine võttis hästi natuke aega ja karp oligi käes.

Mõlemad lapsed rahunesid hästi ruttu ja lülitusid kassiga mängimise lainele.

Neid inimesi on hästi vähe, kes üldse millestki aru saavad.

Tabelist 2 selgub, et konstruktsioonis *hyvin/hästi* + ADV esineb soome keeles *hyvin* ligi neli korda sagedamini kui eesti keeles *hästi*. Arvestades, kui palju *hästi* esinemusi tuli tabelist välja jätta (kuna nad ei esinda sisuliselt sama konstruktsiooni), siis on *hästi* selles kontekstis suhteliselt veel harvem. Samas on esinemissagedusest näha, et ka soome *hyvin* ei moodusta samal viisil kindlustunud paare nagu eelpool vaadeldud konstruktsioonis ADV + *hyvin*, vaid hajub erinevate kontekstide vahel.

Kõige sagedamad on ootuspäraselt *hyvin paljon* ja *hästi palju*. Soome keeles on aga vastandtäheendusega *hyvin vähän* peaaegu sama sage, kuid eesti keeles on kõik muud *hästi* ja adverbide ühendid palju haruldasemad, sealhulgas ka *hästi vähe*. Teiselt poolt on nähtav, et erinevalt soome keelest on eesti keeles teinegi adverb, mis vähest hulka tähendab ja sageduslikult tabelisse on jõudnud – *hästi natuke*.

Osa adverbe, mida *hyvin/hästi* laiendab, on tähenduslikult ootuspärased intensiivsus- või muud määra poolest võrreldavad ja üsna argise tähendusega viisimäärsõnad. Need on ka üsna hästi vastastikku tõlgitavad (*nopeasti – kiiresti* ja *ruttu*). Eesti keele suhteliselt sagedaste kollokaadipaaride tõlkevasted tulevad üldiselt esile Sketch Engine'i soome sagedusloendis allpool, jäädes siin esitatud tabelist välja. Näiteks *hästi lühidalt* tõlkevaste *hyvin lyhyesti* sagedus on 0,31, mis ongi tegelikult üsna sarnane eesti vaste sagedusele, kuid on jäänud loendis tahapoole teiste paaride suurema sageduse tõttu. *Hästi aeglaselt* tõlkevaste *hyvin hitaasti* esineb sagedusega 1,31; *hästi vaikselt* tõlkevaste *hyvin hiljaa* esineb sagedusega 0,45, *hästi rahulikult* tõlkevaste *hyvin rauhallisesti* sagedus on 0,32. *hästi kõvasti* otsesest tõlkevastet sagedusloendis esile ei tule, kuna see on liiga harv. Seega on paljude *hästi* + ADV sageduslikuks vasteks igati sobilikud otsesed tõlkevasted, kuid soome keeles on rida konstruktsioone, mis on nendest veel sagedamad.

Eesti keele poolt vaadates on mõnevõrra ootamatu kollokaadipaaride *hyvin pitkälle* ja *hyvin pitkälti* sage esinemine. Nende tõlkimine eesti keelde sõltub palju kontekstist ja eesti emakeelega kõneleja neid soome keeles ilmselt väga palju ei kasutagi. Samuti paistab silma sageduse ja modaalsusega seotud viisimäärsõnade (*usein, harvoin, todennäköisesti*) suurem esindatus soome keele andmestikus, mis on nähtavasti seotud soome intensiivistaja *hyvin* esinemisega ka teadus- ja ajakirjandustekstides. Täpsem analüüs tekstiliikide kaupa nõuaks siiski suuremat uurimust kui sinne.

4.3. *Hyvin/hästi* + VERB

Raskemini tõlgendatavad, kuid sellegi poolest huvitavad on ka teised konstruktsioonitüübid. Näiteks saab Sketch Engine'i funktsiooniga *Word Sketch* küll pärida *hyvin/hästi* esinemist koos verbidega (*V_modifies*), kuid kuna verb ei pruugi olla kohe *hyvin/hästi* kõrval ja sõnade järjekord lauses varieerub nii kummagi keele sees kui ka eesti ja soome keele vahel, siis ei ole saadud sagedustulemused sama hõlpsasti tõlgendatavad kui eespool vaadeldud sõnapaaride puhul, mis esinevad tekstis reeglina koos. Samuti võib sagedaste verbide puhul tavaline polüseemia muuta tulemused raskesti analüüsitavaks. Olgu siiski lühidalt mainitud, et saadud tulemuste põhjal paistab soome keeles 10 sagedamat tegevust, mida tehakse *hyvin*: *mennä, sopia, voida, sujua, tulla, onnistua, käydä, ymmärtää, pysyä, syödä*. Eesti keeles on need tegevused *minema, hakkama saama, tundma, sobima, teadma, nägema, tegema, säilima, mõjuma, õnnestuma*. Esitame ka mõne näitelause kummastki keelest, et korpuses olevat materjali illustreerida.

Näited konstruktsiooniga *hyvin* + VERB

Onneksi kaikki meni hyvin ja kakku oli maistunut erinomaisesti kaikille.

Kielojen kanssa sopii hyvin moni pieni kukkanen, mutta jotenkin lemmikki aivan erityisen hyvin.

Kirja on tarkoitettu jokaiselle, joka haluaa voida hyvin, sillä terve keho tuottaa terveet hiukset.

Palaveri sujui hyvin ja huumoria viljeltiin.

Näited konstruktsiooniga *hästi* + VERB

Vannitoa koha pealt võib vist öelda, et kui hästi läheb, siis järgmine nädalavahetus ehk saab juba duši alla...

Sain ülesandega ütlemata hästi hakkama: selle päeva kalorid jäid ilusasti alla 1700!

Enamasti: Kui inimesel pole üldse eesmärke, siis peab tema elu ikka ülimalt mugav olema, et ta saaks ennast hästi tunda.

Üsnagi õhukesed kindad, väga hästi sobisid kätte.

5. Kokkuvõtteks

Siinses artiklis vaatlesime kõrvutavalt soome keele adverbi *hyvin* ja eesti keele adverbi *hästi* esinemust. Peale põgusat sissevaadet nende ajaloolisse ja murdelisse tausta jälgisime nende esinemist kahes tänapäeva suures keelekorpuses – soome keele fiTenTen14 ja eesti keele etTenTen17 korpuses. Nende andmestiku analüüsiks kasutasime leksikoloogist tarkvara Sketch Engine. Keskendusi-me eelkõige adverbi ja *hyvin/hästi* konstruktsioonidele, nagu *oikein hyvin* ja *väga hästi*, ning *hyvin/hästi* ja adverbi konstruktsioonidele, nagu *hyvin paljon* ja *hästi palju*.

Hyvin esineb soome korpuses ligi kolm korda sagedamini kui *hästi* eesti korpuses. Korpuste põhjal on kõige paremini võrreldavad konstruktsioonid, milles *hyvin/hästi* esineb kõrvuti teise adverbiga. Vaatlesime adverbi ja *hyvin/hästi* konstruktsiooni, milles *hyvin/hästi* on positiivse hinnangu tähenduses ja talle eelnev adverb täpsustab hinnangu määra. Konstruktsiooni sagedus on soome keeles 170, eesti keeles 92 esinemust miljoni sõne kohta. Seega on soome keeles selliseid konstruktsioone ligi kaks korda rohkem kui eesti keeles. Sõnaühenditest on soome keeles kõige sagedamad *niin hyvin*, *yhtä hyvin*, *oikein hyvin* ja *erittäin hyvin*. Eesti keeles on sagedaim ja ülivaldav sõnaühend *väga hästi*, mis vastab soome ühenditele *oikein hyvin* ja *erittäin hyvin*, mis tõenäoliselt jagavad omavahel eesti *väga hästi* kasutus kontekste, kuid ei kata neid kõiki, sest *väga hästi* esineb sagedamini kui *oikein hyvin* ja *erittäin hyvin* kokku. Kahe keele sõnapaare võrreldes on näha, et eesti korpusest ei ilmne sagedana sõnaühend *nii hästi*, mis võiks olla soome ühendi *niin hyvin* tõlkevaste. Soome sageduselt teise sõnaühendi *yhtä hyvin* tõlkevaste *sama hästi* ei tule samuti esile, kuid selle põhjuseks on asjaolu, et *sama* ei ole eesti korpuses liigitatud adverbiks. Võibki siis olla, et selles konstruktsioonis tuleneb sageduserinevus kahe keele vahel vähemalt osaliselt sama päringu erinevast rakendumisest eri keelte puhul.

Teise konstruktsioonina vaatlesime *hyvin/hästi* ja adverbi paare, milles *hyvin/hästi* esineb määraadverbina ja intensiivistab talle järgnevat adverbi. Sageduselt esineb see konstruktsioon soome keeles umbes neli korda sagedamini kui eesti keeles (vastavalt 154 ja 37 esinemust miljoni sõne kohta). Tulemus on selles mõttes oodatav, et sõnaraamat ei annagi soome *hyvin* vasteks intensiivistajana eesti *hästi*. Eesti *hästi* omab küll intensiivistavat funktsiooni, kuid esineb ilmselt vähemates tekstitüüpides, olles argikeelsem. Intensiivistajate *hyvin* ja *hästi* erinevat stiilivarjundit on samuti näha sagedastest kollokatsioonidest: eesti keeles laiendab *hästi* eelkõige argiseid adverbe (nt *aeglaselt*, *vaikselts*, *rahulikult*), *hyvin* aga intensiivistab lisaks neile ka pisut abstraktsemaid (nt *pitkälle*, *pitkälti* ja *todennäköisesti*). Sageduserinevus intensiivistajate *hästi* ja *hyvin* vahel on ilmselt tegelikkuses veelgi suurem, sest Sketch Engine'i

sagedusloendisse satub just eesti keeles palju tähenduselt sellesse rühma mittesobivaid kollokaate.

Tänapäeva korpuslingvistika töövahendid annavad uut hoogu võrdlevale keeleuurimisele, sealhulgas soome ja eesti keele sõnavara kontrastiivsele uurimisele. Ühendades korpusuuringuid traditsioonilisemate lähenemistega jõuame lähemale tervikpildile, mida Riho Grünthal on oma uurimustes kirjeldanud *hästi palju* ja *väga hästi*.

Allikad

- Aasa, Triin. 2023. *Ilgelt, räme* ja teised intensiivistajad eesti noortekeeles. *Oma Keel* 42. 37–44.
- EKSS = *Eesti keele seletav sõnaraamat 2009*. Langemets, Margit & Tiits, Mai & Valdre, Tiia & Veski, Leidi & Viks, Ülle & Voll, Piret (toim.). Tallinn: Eesti Keele Instituut – Eesti Keele Sihtasutus. <<https://www.eki.ee/dict/ekss/>> (Vaadatud 14.06.2023.)
- EMS = *Eesti murrete sõnaraamat I–VII*. 1994–. (*a-päevätuss*.) Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia – Eesti Keele Instituut. <<https://www.eki.ee/dict/ems/>> (Vaadatud 12.06.2023.)
- ESS = *Eesti-soome sõnaraamat 2019*. (Veebisõnaraamat.) Hurtt, Heikki & Langemets, Margit (toim.). Tallinn – Helsinki: Eesti Keele Instituut – Kotimaisten kielten keskus. <<https://www.eki.ee/dict/efi/>> (Vaadatud 12.06.2023.)
- EVE = *Suomen vanhinman sanaston etymologinen verkkosanakirja*. 2019–. Junntila, Santeri & Kallio, Petri & Holopainen, Sampsa & Kuokkala, Juha & Pystynen, Juho (koost.). <<https://sanat.csc.fi/wiki/EVE>> (Vaadatud 12.06.2023.)
- Grünthal, Riho. 1998. Suomalais-virolaisia meriyhteyksiä ja seprakaupan kielellisiä sivutuotteita. Teoses *Oekeeta asijoo: Commentationes Fennougricae in honorem Seppo Suhonen sexagenarii 16.V.1998* (Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 228), 106–120. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Grünthal, Riho. 1999. Eesti-soome tõlgete põhiprobleeme ja salakarisisid. Teoses Hurtt, Heikki & Vaba, Lembit (koost.), *Lähivertailuja* 10 (Folia Fennistica & Linguistica 23), 13–28. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Grünthal, Riho. 2009. Suomen kielen vaikutus viron kieleen. Teoses Kallio-koski, Jyrki & Kotilainen, Lari & Pahta, Päivi (koost.), *Kielet kohtaavat* (Tietolipas 227), 231–263. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Grünthal, Riho & Kasik, Reet (koost.). 1997. *Lähivertailuja* 9 (Castrenianumin toimitteita 53). Helsinki: Suomalais-ugrilainen laitos – Suomalais-Ugrilainen Seura.
- IMS = *Idamurde sõnastik*. 2016 [1994]. Pall, Valdek (koost.), Niit, Ellen (toim.), 2., täiendatud ja parandatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Instituut – Eesti Keele Sihtasutus. <<http://www.eki.ee/dict/ida/>> (Vaadatud 12.06.2023.)

- Jantunen, Jarmo Harri. 2015. Oppimiskontekstin vaikutus oppijanpragmatiikkaan: astemääritteet leksikaalisina nallekarhuina. *Lähivertailuja = Lähivõrdlusi* 25. 105–136. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing. <<http://dx.doi.org/10.5128/LV25.05>>
- Kallas, Jelena & Tuulik, Maria & Jürviste, Madis. 2012. Leksikograafilise tarkvara Sketch Engine eesti keele moodul. *ESUKA = JEFUL* 3(2). 57–77. <<https://doi.org/10.12697/jeful.2012.3.2.03>>
- Kallas, Jelena & Koppel, Kristina & Tuulik, Maria. 2015. Korpusleksikograafia uued võimalused eesti keele kollokatsioonisõnastiku näitel. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 11. 75–94. <<http://dx.doi.org/10.5128/ERYa11.05>>
- Kasik, Reet. 1999. Ajab segadusse: eesti ja soome keele leksikaalsetest erinevustest. Teoses Hurttu, Heikki & Vaba, Lembit (koost.), *Lähivertailuja* 10 (Folia Fennistica & Linguistica 23), 29–38. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Koppel, Kristina & Kallas, Jelena. 2022. Eesti keele ühendkorpuste sari 2013–2021: mahukaim eestikeelsete digitekstide kogu. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 18. 207–228. <<http://dx.doi.org/10.5128/ERYa18.12>>
- Paunonen, Heikki. 2020. Suomen ja viron kieliopillinen vertailu – joitakin muistoja ja niiden herättämiä ajatuksia. *Lähivertailuja = Lähivõrdlusi* 30. 37–44. <<https://doi.org/10.5128/LV30>>
- Raag, Raimo. 2008. *Talurahva keelest riigikeeleks*. Tartu: Atlex.
- Remes, Hannu. 2015. *Lähivertailujen* alkuvaiheita. *Lähivertailuja = Lähivõrdlusi* 25. 15–22. <<http://dx.doi.org/10.5128/LV25.01>>
- SES = *Soome-eesti suursõnaraamat*. 2017 [2002]. Pall, Valdek (toim.). (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 124.) Tallinn – Helsinki: Eesti Keele Instituut – Kotimaisten kielten keskus. <<https://www.eki.ee/dict/soome/>> (Vaadatud 12.06.2023.)
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja*. 2012– [1985]. (*a–nihteä.*) (Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 30.) URN:NBN:fi:kotus-201110. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 7.6.2023. <<https://kaino.kotus.fi/sms/>> (Vaadatud 12.06.2023.)
- Sõnaveeb = Eesti Keele Instituudi ühendsõnastik 2023. Tallinn: Eesti Keele Instituut. <<https://sonaveeb.ee/>> (Vaadatud 14.11.2023.)
- VMS = *Väike murdesõnastik*. 1982, 1989. Pall, Valdek (toim.). Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut – Valgus. <<https://www.eki.ee/dict/vms/>> (Vaadatud 12.06.2023.)
- Wiedemann, Ferdinand Johann. 1973 [1869]: *Estnisch-deutsches Wörterbuch*. Neljas, muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn: Valgus.
- ÕS 2018 = *Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018*. Raadik, Maire (toim.) & Erelt, Tiit & Leemets, Tiina & Mäearu, Sirje & Raadik, Maire (koost.). Tallinn: Eesti Keele Instituut – Eesti Keele Sihtasutus. <<https://www.eki.ee/dict/qs/>> (Vaadatud 12.06.2023.)